

ΟΜΙΛΙΑ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ «Η ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΣΥΝΤΗΡΗΤΙΚΗΣ ΑΝΤΕΠΙΘΕΣΗΣ»

Συγκροτώντας έναν νέο χώρο για τις αριστερές πολιτικές στην Ευρώπη

Το κείμενο που ακολουθεί είναι η εισήγηση του Γιάννη Δραγασάκη στο στρογγυλό τραπέζι «Ο αγώνας κατά του χρηματοπιστωτικού κεφαλαίου: Πολιτική βούληση και κινήματα πολιτών» (29.9.2014), στο διεθνές συνέδριο με θέμα «Η Λατινική Αμερική εναντίον της συντηρητικής αντεπίθεσης». Το συνέδριο οργάνωσε το πολιτικό κίνημα Alianza Pais, στο Κίτο του Ισημερινού.

«Ε»

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΔΡΑΓΑΣΑΚΗ

Ξεκινώντας, θα προσπαθήσω να σας μεταφέρω εν συντομία την εμπειρία της Ελλάδας μετά τέσσερα χρόνια εφαρμογής ενός σκληρού προγράμματος που επιβλήθηκε από την τρόικα. Στη συνέχεια θα σας παρουσιάσω τις προοπτικές μιας εκλογικής νίκης του ΣΥΡΙΖΑ και το ενδεχόμενο να έχουμε στην Ελλάδα μια αριστερή κυβέρνηση με κορμό τον ΣΥΡΙΖΑ, μια δύναμη της ριζοσπαστικής Αριστεράς. Και, τέλος, θα ήθελα να μοιραστώ μαζί σας ορισμένα ερωτήματα που προκύπτουν μέσα από αυτές τις εξελίξεις, ερωτήματα όπως:

● Πώς διαγράφονται οι δυνατότητες αλλά και τα όρια μιας κυβέρνησης των αριστερών και προοδευτικών δυνάμεων σε μια μικρή σχετικά και ανοιχτή οικονομία, που είναι ταυτόχρονα μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ευρωζώνης;

● Θα μπορούσε η άνοδος του ΣΥΡΙΖΑ στην εξουσία να γίνει ο καταλύτης για ανάλογες πολιτικές αλλαγές στον ευρωπαϊκό Νότο; Πώς θα επηρέαζε τους διεθνείς συσχετισμούς;

Η βασική επιλογή: το χρέος ως μοχλός πολιτικής υποταγής

Όταν ξέσπασε η κρίση, η Ευρώπη είχε δύο επιλογές: η πρώτη ήταν να κατανοήσει την κρίση στην ευρωπαϊκή της διάσταση και να οργανώσει την αντιμετώπισή της με κοινές ευρωπαϊκές προσπάθειες με ενεργοποίηση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του πλούσιου οπλοστασίου της, καθώς και τις απαραίτητες θεσμικές μεταρρυθμίσεις. Ασφαλώς, σε αυτή την περίπτωση, θα έπρεπε να υπάρχουν και εθνικά προγράμματα σταθεροποίησης και ανάπτυξης, τα οποία όμως θα προσαρμόζονταν στις διαφορετικές συνθήκες που επικρατούν στην κάθε χώρα μεμονωμένα.

Σε κάθε περίπτωση, οι κυρίαρχες δυνάμεις της Ευρώπης απέρριψαν αυτή την επιλογή. Αρνήθηκαν τον γενικευμένο, συστημικό χαρακτήρα της κρίσης, αντιμετωπίζοντάς την σαν κάτι το τοπικό. Υιοθέτησαν την άποψη ότι δεν υπάρχει κρίση της ευρωπαϊκής αρχιτεκτονικής, αλλά ότι το μόνο πρόβλημα που υπάρχει είναι μια ελληνική ιδιαιτερότητα.

Όμως γρήγορα ακολούθησαν και άλλες χώρες, όπως η Ιρλανδία, η Πορτογαλία, η Ισπανία και στη συνέχεια έφθασε να απειληθεί ακόμη και η βιωσιμότητα του ευρώ. Ακόμα κι έτσι, αντί μιας κοινής ευρωπαϊκής στρατηγικής εφαρμόστηκαν εθνικά προγράμματα

Τζάιμς Ένσορ, «Η είσοδος του Χριστού στις Βρυξέλλες, 1889. Στο μεγάλο πανώ διαβάζουμε: «Viva la Sociale»

προσαρμογής με έντονο το στοιχείο μιας τιμωρητικής λογικής για τις χώρες που απέκλιναν από τους ευρωπαϊκούς δημοσιονομικούς κανόνες.

Και αντί να συνδυαστούν εξαρχής τα προγράμματα προσαρμογής με την αναδιάρθρωση του χρέους, το χρέος χρησιμοποιήθηκε -και χρησιμοποιείται- ως μοχλός πολιτικής πίεσης και υποταγής. Διότι το πρώτο που καταλύθηκε στην Ελλάδα ήταν η λαϊκή κυριαρχία. Το πρόγραμμα επιβλήθηκε χωρίς διάλογο και η πρώτη δανειακή σύμβαση δεν ψηφίστηκε από τη Βουλή. Στο όνομα της «έκτακτης ανάγκης» η δημοκρατία περιορίστηκε και ο ρόλος του Κοινοβουλίου έγινε τυπικός, διεκπεραιωτικός.

Σήμερα, όλοι γνωρίζουμε ότι πίσω από αυτές τις επιλογές υπήρχαν συμφέροντα και στενοί ταξικοί ή εθνικοί υπολογισμοί. Εκείνο που τέθηκε ως πρώτη προτεραιότητα δεν ήταν η διάσωση των κοινωνιών αλλά η διάσωση των γερμανικών και γαλλικών τραπεζών, που διακρατούσαν ομόλογα της Ελλάδας και άλλων κρατών, και συνολικά η ευστάθεια του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Το κόστος της κρίσης δεν κατανεμήθηκε δίκαια, ούτε στο επίπεδο της Ευρώπης ούτε στο εσωτερικό των χωρών.

Success Story ή κοινωνική τραγωδία;

Ποιο ήταν το αποτέλεσμα αυτών των επιλογών; Ορισμένοι προσπαθούν να εμφανίσουν την Ελλάδα ως ένα success story, αλλά η πραγματικότητα δείχνει πως πρόκειται για

οικονομική καταστροφή και κοινωνική τραγωδία. Τα ελλείμματα μειώθηκαν αλλά με τρόπο που οδήγησε σε μη αναστρέψιμες εύκολα καταστροφές. Το δημόσιο χρέος από 126%, που ήταν πριν την εφαρμογή του προγράμματος, βρίσκεται σήμερα στο 176%. Υστερα από έξι συνεχόμενα χρόνια ύφεσης η μείωση του ΑΕΠ προσεγγίζει το 25%. Η ανεργία υπερβαίνει επισήμως το 27% και την νέων το 55%. Οι επενδύσεις κατέρρευσαν. Ποιες είναι λοιπόν οι προοπτικές;

Σύμφωνα με το πρόγραμμα της τρόικας, το οποίο είναι ακόμη σε ισχύ, η Ελλάδα πρέπει να δημιουργεί πρωτογενή πλεονάσματα μεγαλύτερα του 4,5% του ΑΕΠ, για να μπορεί να εξυπηρετεί το χρέος της. Αλλά αυτό είναι ανέφικτο, τόσο από οικονομική όσο και κοινωνική και πολιτική άποψη.

Αυτές οι εξελίξεις αποτελούν το υπόβαθρο για μεγάλες πολιτικές ανακατατάξεις. Μεταξύ αυτών ξεχωρίζουν τρεις τάσεις στην ελληνική πολιτική ζωή.

Η πρώτη είναι η κατάρρευση των κομμάτων που εξέφραζαν τις παλιές συνασπίσεις και τα καταρρέοντα κοινωνικά συμβόλαια.

Η δεύτερη είναι η δυναμική άνοδος του ΣΥΡΙΖΑ, ο οποίος στις πρόσφατες ευρωεκλογές αναδείχθηκε σε πρώτη δύναμη, με ποσοστό σχεδόν 27%. Και έκτοτε η επιρροή του συνεχίζει να ενισχύεται.

Και η τρίτη τάση είναι η άνοδος της ακροδεξιότητας σε όλη την Ευρώπη, που στην Ελλάδα εμφανίζεται με τη μορφή της Χρυσής Αυγής, μιας οργάνωσης που κατηγορείται για εγ-

κληματικές πράξεις, ενός κόμματος φασιστικού και ναζιστικού που με τα απατηλά συνθήματα του εθνικισμού και του ρατσισμού ενάντια στους μετανάστες έχει επιτύχει την είσοδό του στο Κοινοβούλιο.

Κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ: τομή για την ελληνική κοινωνία

Η εκλογή μιας κυβέρνησης με κορμό τον ΣΥΡΙΖΑ στην Ελλάδα θα είναι μια ιστορική τομή για την ίδια την ελληνική κοινωνία. Υπάρχουν πολλές και μεγάλες δημοκρατικές και προοδευτικές αλλαγές, που μόνο μια κυβέρνηση της Αριστεράς, με την ενεργητική στήριξη του λαού, μπορεί να υλοποιήσει. Όμως η Ελλάδα είναι και μέλος της ευρωζώνης. Δεν διαχειρίζεται η ίδια τη νομισματική της πολιτική. Νόμισμά της είναι το ευρώ. Βασικά μέσα πολιτικής βρίσκονται εκτός του εθνικού της ελέγχου. Οι κρίσιμες αποφάσεις λαμβάνονται στις Βρυξέλλες, την Φρανκφούρτη ή το Βερολίνο, και αντανακλούν τους ευρωπαϊκούς συσχετισμούς.

Συνεπώς, οι δυνατότητες μιας κυβέρνησης με κορμό τον ΣΥΡΙΖΑ θα έχουν ως εσωτερικό όριό τους την έκταση και την ένταση της λαϊκής στήριξης, το εύρος και το βάθος των κοινωνικών και πολιτικών συμμαχιών, ενώ ως εξωτερικό τους όριο θα έχουν τους διεθνείς συσχετισμούς, και ειδικά τους συσχετισμούς εντός της Ε.Ε. Όμως μια πολιτική αλλαγή στην Ελλάδα ή σε άλλη χώρα θα μπορεί ενδεχομένως να λειτουργήσει ως καταλύτης για προοδευτικές μεταπολίσεις και στις άλλες χώρες του ευρωπαϊκού Νότου και σε

όλη την Ευρώπη.

Το ερώτημα, επομένως, είναι κατά πόσον μια αριστερή κυβέρνηση στην Ελλάδα θα βρει την αναγκαία λαϊκή στήριξη στο εσωτερικό αλλά και τη διεθνή στήριξη για να αντιμετωπίσει δυσκολίες καθώς και ενδεχόμενες πιέσεις που θα της ασκηθούν.

Ένας νέος χώρος για τις αριστερές πολιτικές στην Ευρώπη, την αντίσταση κατά του νεοφιλελευθερισμού και του συντηρητισμού

Καθώς μιλάω εδώ, στη Λατινική Αμερική, είμαι βέβαιος ότι αναφέρομαι σε εμπειρίες οικείες σε εσάς.

Ένα πρώτο κοινό σημείο είναι ότι τα προγράμματα που εφαρμόζονται σήμερα στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες της Ευρώπης είναι της ίδιας νεοφιλελεύθερης φιλοσοφίας με αντίστοιχα προγράμματα που εφαρμόστηκαν σε χώρες της Λατινικής Αμερικής κατά τη δεκαετία του 1980 και μετά.

Υπάρχει όμως μια ουσιώδης διαφορά. Στην περίπτωση της Ελλάδας δεν υπάρχει η δυνατότητα της υποτίμησης του νομίσματος και του πληθωρισμού ως μέσου για την υποτίμηση του συσσωρευμένου χρέους. Γνωρίζουμε ότι οι υποτιμήσεις οδήγησαν πολλές χώρες σε υπερπληθωρισμό και σε μακροχρόνια υποτίμηση της αξίας της εργατικής δύναμης. Ωστόσο, χωρίς αυτά τα μέσα ή κάποια άλλα που να μπορούν να τα υποκαταστήσουν, η Ελλάδα και οι άλλες χώρες της Ευρώπης είναι σαν να βρίσκονται αντιμέτωπες με μια ασύμμετρη απειλή: αντιμετωπίζουν ένα πρόβλημα χωρίς να διαθέτουν τα μέσα για την αντιμετώπισή του.

Το γεγονός αυτό καθιστά ακόμη πιο αναγκαίο το κούρεμα του δημόσιου χρέους στην περίπτωση των ευρωπαϊκών χωρών, καθώς και την ανάγκη αναπτυξιακών προγραμμάτων που να αντισταθμίζουν την ιδιωτική αποεπένδυση και τη φυγή κεφαλαίων, που διευκολύνει το θεσμικό πλαίσιο της Ε.Ε. Το πρόγραμμα του ΣΥΡΙΖΑ περιλαμβάνει συγκεκριμένες προτάσεις ως προς την κατεύθυνση και τους τρόπους αντιμετώπισης της εκκρεμότητας του χρέους. Το πρώτο βήμα για την επίλυση του προβλήματος αυτού απαιτείται να έχει πανευρωπαϊκό χαρακτήρα. Αλλά και στην περίπτωση που δεν καταστεί εφικτή μια τόσο συνολική λύση, ο ΣΥΡΙΖΑ θα επιδιώξει και πάλι το κούρεμα του συσσωρευμένου χρέους, την εισαγωγή ρήτρας ανάπτυξης σε ό,τι αφορά την εξυπηρέτηση του υπόλοιπου και την παροχή χρηματοδοτικής βοήθειας για αναπτυξιακούς σκοπούς στην Ελλάδα. Προς αυτή την κατεύθυνση, ο ΣΥΡΙΖΑ θα αξιοποιήσει κάθε πρόσφορη τεχνική και πρακτική στη διάθεσή του.

Σε περίπτωση που δεν υιοθετηθούν επιλογές πάνω σε αυτές τις γραμμές, δεν αποκλείεται η κρίση στην Ευρώπη να πάρει ακόμη πιο οδυνηρές και απρόβλεπτες διαστάσεις, όχι μόνο για μεμονωμένες χώρες αλλά και για την Ε.Ε. ως σύνολο.

Μια δεύτερη διαπίστωση είναι ότι σε πολλές χώρες της Λατινικής Αμερικής οι λαοί αντέδρασαν στα σκληρά προγράμματα λιτότητας, αναδεικνύοντας στην κυβερνητική εξουσία αριστερές και προοδευτικές δυνάμεις.

Μπορούμε να υποθέσουμε ότι σήμερα στη Νότια Ευρώπη ζούμε την αρχή μιας ανάλογης διαδικασίας; Ασφαλώς και πρέπει να προφυλαχθούμε από μηχανιστικές συγκρίσεις. Ωστόσο, είναι βέβαιο ότι μια προοδευτική αλλαγή στη Νότια Ευρώπη θα μπορούσε να λειτουργήσει ως ένα δεύτερο ανάχωμα στον νεοφιλελευθερισμό και ως εργαστήρι

για τη διαμόρφωση εναλλακτικών πολιτικών. Και αυτό όχι μόνο κάνει αναγκαία αλλά δίνει συγκεκριμένο περιεχόμενο στη συνεργασία ανάμεσα σε κοινωνικά κινήματα και τις αριστερές και προοδευτικές δυνάμεις των δύο αυτών περιοχών.

Θα πρέπει να συνεργαστούμε προκειμένου να δημιουργήσουμε χώρους αμοιβαίας ανταλλαγής εμπειριών σε μια σειρά από τομείς-κλειδιά, όπως:

* Προγράμματα αναδιανομής * Στρατηγικές μετασχηματισμού του παραγωγικού συστήματος * Κοινωνικά προγράμματα στην υγεία, την παιδεία κλπ. * Ο τομέας της κοινωνικής οικονομίας * Οι τομείς της επιστήμης, της τεχνολογίας και της καινοτομίας.

Ένας από τους σημαντικότερους στόχους γύρω από τους οποίους πρέπει να οικοδομήσουμε συμμαχίες αφορά τη διαμόρφωση νέων θεσμών και νέων θεσμικών μεταρρυθμίσεων που θα συντείνουν στη χειραφέτηση του κράτους και της δημόσιας διοίκησης από τους νεοφιλελεύθερους μηχανισμούς και κανόνες. Οι νέοι αυτοί θεσμοί θα πρέπει να οδηγούν σε αυξανόμενη συμμετοχή της κοινωνίας στον σχεδιασμό των αναπτυξιακών στρατηγικών και να παράσχουν τα εργαλεία για την ελεύθερη πρόσβαση στη γνώση και την τεχνολογία.

Ένα συναφές πεδίο είναι επίσης αυτό που ο Μαρξ αποκάλεσε συλλογική διάνοια, συλλογική γνώση της κοινωνίας. Και η ελεύθερη πρόσβαση σ' αυτήν είναι ένας εξαιρετικά δυναμικός παράγοντας ανάπτυξης αλλά και πεδίο σκληρών αντιπαραθέσεων για τις μορφές οικειοποίησης, αλλά και για τους σκοπούς που αυτή η συλλογική γνώση πρέπει να υπηρετεί. Πώς θα μπορέσουμε να λειτουργήσουμε ως ένα κοινό αγαθό και όχι ως πηγή εκμετάλλευσης και ιδιοτελούς αξιοποίησης. Προτείνω να εντοπίσουμε τομείς κοινού ενδιαφέροντος και να σχεδιάσουμε πρακτικά βήματα. Για παράδειγμα, στην Ελλάδα γίνεται σημαντική έρευνα γύρω από αποκεντρωμένα ενεργειακά συστήματα, «έξυπνα» δίκτυα και τη διαχείριση των ενεργειακών πηγών, προσανατολισμένη στη μείωση της εξάρτησης από τα ορυκτά καύσιμα. Βρισκόμαστε ήδη σε συζητήσεις για τις κοινές μας προσπάθειες στους τομείς αυτούς και προτιθέμεθα να εμβαθύνουμε τη συνεργασία αυτή.

Την περασμένη βδομάδα ένα νέο ριζοσπαστικό κίνημα για την κλιματική αλλαγή επανεμφανίστηκε στις ΗΠΑ. Αυτό είναι επίσης ένα πεδίο που καθιστά απαραίτητη την αλληλεγγύη και τη συνεργασία ανάμεσα στις αριστερές, προοδευτικές κυβερνήσεις της Λατινικής Αμερικής και της Ευρώπης, προκειμένου να αντιμετωπισθούν παγκόσμιες απειλές όπως είναι η κλιματική αλλαγή καθώς και η τεχνολογική έρευνα και η ανάπτυξη.

Μας χαροποιεί ιδιαίτερα το ότι η Σύνοδος αυτή δίνει τη δυνατότητα στους εκπροσώπους των αριστερών κομμάτων, εντός και εκτός Ευρώπης, να γνωριστούμε καλύτερα. Αυτό πιστοποιεί ότι ακόμα και σήμερα μπορεί να ξεκινήσει η κοινή προσπάθεια εντός της Ευρώπης, αλλά και μεταξύ της Ευρώπης και της Λατινικής Αμερικής, για να διαμορφωθεί ένας νέος χώρος αντίστασης και ως ανάχωμα στις επιθετικές και τις νεοαποικιακές τάσεις του σημερινού καπιταλισμού. Ένας χώρος δημιουργίας, ισότιμης συνεργασίας, διαμόρφωσης και υλοποίησης εναλλακτικών πολιτικών όπου θα ενσωματώνεται η διάσταση της κοινωνικής δικαιοσύνης, της αειφορίας, και της κοινωνικής αποτελεσματικότητας.